

PILAR 3

31.12.14

Sparebanken Øst

Innhold

1.	INNLEDNING	3
2.	KAPITALDEKNINGSREGELVERKET – CRD IV/Basel III.....	3
3.	KONSERNFORHOLD OG KONSOLIDERING	4
4.	ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV	5
4.1	Ansvarlig kapital	5
4.1.1	Morbank og konsern	5
4.1.2	AS Financiering.....	5
4.1.3	Oversikt over ansvarlig kapital	6
4.2	Kapitalkrav.....	7
5.	STYRING OG KONTROLL AV RISIKO.....	7
5.1	Generelt om styring og kontroll av risiko	8
5.2	Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov.....	10
6.	KREDITTRISIKO	11
6.1	Styring og kontroll av kredittrisiko	11
6.2	Samlet engasjementsbeløp	11
6.3	Mislighold og verdifall.....	13
6.4	Bruk av ratingbyråer	14
6.5	<i>Bruk av sikkerheter</i>	14
6.5.1	Samlet engasjementsbeløp som er sikret med garantier	15
6.5.2	Samlet engasjementsbeløp som er sikret med pant.....	15
6.5.3	Rutiner og retningslinjer for motregning av eksponeringer i og utenfor balansen 15	
6.5.4	Rutiner og retningslinjer for verdivurdering av sikkerheter	16
6.5.5	Rutiner og retningslinjer for styring av potensiell konsentrasjonsrisiko	16
7.	MOTPARTSRISIKO.....	17
7.1	Styring og kontroll av motpartsrisiko	17
7.2	Derivater - engasjementsbeløp og virkelige verdier	17
7.3	Kredittderivater	17
7.3.1	Spesifikasjon av kredittderivater – nominell verdi	17
7.4	Rutiner og retningslinjer for sikkerhetsstilling	17
8.	MARKEDSRISIKO	19
8.1	Styring og kontroll av markedsrisiko	19
8.1.1	Renterisiko.....	19
8.1.2	Kredittspreadsrisiko	19
8.1.3	Valutarisiko.....	19
8.1.4	Aksjerisiko.....	20
8.1.5	Risikoreduserende tiltak	20
8.2	Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen	20
8.3	Renterisiko utenfor handelsporteføljen	22
9.	LIKVIDITETSRISIKO	24
10.	STYRING OG KONTROLL AV OPERASJONELL RISIKO	25
11.	STYRING OG KONTROLL AV ØVRIGE RISIKOER.....	26
11.1	Eierisiko.....	26
11.2	Renommérisiko	26
11.3	Politisk og regulatorisk risiko	26
11.4	Strategisk risiko.....	26
11.5	Systemrisiko.....	26
11.6	Risiko ved overføring eller pantsettelse av aktiva	26

1. INNLEDNING

Kapitaldekningsregelverket stiller blant annet krav om offentliggjøring av informasjon om risikostyring, risikoeksponering og soliditetsforhold. Dette dokumentet oppfyller Sparebanken Østs informasjonsplikt etter dette regelverket.

Dette dokumentet oppdateres årlig og publiseres samtidig med bankens årsrapport. Oppdatert informasjon om kapitalkrav og ansvarlig kapital oppdateres kvartalsvis og offentliggjøres i form av vedlegg til dette dokumentet.

Alle beløp i dokumentet er angitt i 1.000 NOK, med mindre noe annet er spesifisert.

2. KAPITALDEKNINGSREGELVERKET – CRD IV/Basel III

Kapitaldekningsreglene i henhold til CRD IV/Basel III-regelverket er innført med virkning fra 01.07.13 med en opptrappingsplan fram til 30.06.16.

Kapitaldekningsregelverkets bestemmelser fremgår av Finansieringsvirksomhetsloven §§2-9, 2-9a, 2-9b, 2-9c, 2-9d, og 2-9e samt Kapitalkravsforskriften, Beregningsforskriften og Konsolideringsforskriften.

Basel III-reglene består av tre pilarer. Pilar 1 omfatter det regulatoriske minimumskravet til kapitaldekning. Det samlede beregningsgrunnlaget er summen av beregningsgrunnlagene for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Den enkelte bank gis anledning til å velge ulike metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget. Noen av metodene forutsetter forhåndsgodkjennelse fra Finanstilsynet. Sparebanken Øst benytter følgende metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget:

Kredittrisiko:	Standardmetoden
Markedsrisiko:	Standardmetoden
Operasjonell risiko:	Basismetoden

Lovens minimumskrav til ansvarlig kapital tilsvarer 8 % av samlet beregningsgrunnlag hvorav ren kjernekapital skal utgjøre minst 4,5 % og kjernekapital minst 6,0 %. Samlet ansvarlig kapital er summen av ren kjernekapital, annen godkjent kjernekapital (hybridkapital/fondsobligasjoner) og tilleggskapital. I tillegg er det innført krav om kapitalbevaringsbuffer på 2,5 % og systemrisikobuffer på 3,0 %. Fra 30.06.15 er det innført krav om motsyklisk kapitalbuffer på 1,0 % som kan økes til maksimalt 2,5 % med virkning fra 01.07.16. Bufferne skal bestå av ren kjernekapital. Ansvarlig kapital, kapitalkrav og kapitaldekning er beskrevet og spesifisert i dokumentets kapittel 4.

Pilar 2 av regelverket omfatter kravene til bankenes egen prosess for vurdering av risiko og nødvendig kapital. Sparebanken Østs prosess for vurdering av risikoprofil og kapitalbehov er beskrevet i dokumentets kapittel 5.2. I tillegg gir pilar 2 retningslinjer for myndighetenes vurderingsprosess.

Pilar 3 omfatter kravene til offentliggjøring av informasjon. Som nevnt innledningsvis oppfyller dette dokumentet bankens plikt til offentliggjøring av informasjon etter denne delen av kapitaldekningsregelverket.

3. KONSERNFORHOLD OG KONSOLIDERING

Konsernet Sparebanken Øst består, i tillegg til morselskapet Sparebanken Øst, av følgende fullt konsoliderte selskaper:

Navn	Bokført verdi aksjer	Eierandel	Andel av stemmerett	Forretningskontor	Type virksomhet
AS Finansiering	109,4 mill.	100 %	100 %	Oslo	Finansiering, leasing
Sparebanken Øst Eiendom	70,8 mill.	100 %	100 %	Drammen	Eiendom (kjøp, salg, utleie og utvikling)
Øst Prosjekt AS	12,2 mill.	100 %	100 %	Drammen	Industri- og handelsvirksomhet
Sparebanken Øst Boligkreditt AS	695,0 mill.	100 %	100 %	Drammen	Boliglån

Samtlige datterselskap er konsolidert etter oppkjøpsmetoden. Samme metode benyttes i den konsoliderte kapitaldekningsberegningen.

Adgangen til overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom selskapene i konsernet reguleres av den til enhver tid gjeldende lovgivning for bransjen.

4. ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV

4.1 Ansvarlig kapital

4.1.1 Morbank og konsern

Morbanken og konsernet har følgende typer kjernekapital og tilleggskapital:

<i>Post</i>	<i>Kort beskrivelse</i>
Innskutt egenkapital	Omfatter innbetalt egenkapital inkludert overkurs (overkursfondet).
Opptjent egenkapital	Samlede tilbakeholdte resultater over tid. Omfatter sparebankens fond, utjevningsfond, gavefond og annen egenkapital. Utjevningsfondet kan benyttes til utbetaling av utbytte til egenkapitalbevisiere. Gavefondet kan benyttes til utdeling av midler til veldedige formål.
Fondsobligasjoner	Hybridkapital som kan inngå i kjernekapitalen
Ansvarlig lånekapital	Lån med særlige betingelser i tilleggskapitalen

4.1.2 AS Financiering

AS Financierings ansvarlige kapital består av innbetalt aksjekapital, tilbakeholdt overskudd og ansvarlig lån.

Skjema for offentliggjøring av de viktigste avtalevilkårene for kapitalinstrumenter følger som vedlegg til dette dokument. Skjemaene vil bli oppdatert ved eventuelle endringer, men minimum kvartalsvis.

4.1.3 Oversikt over ansvarlig kapital

Tall i 1.000.

	Konsern	Morbank	Sparebanken Øst Boligkreditt	AS Finansiering
Ren kjernekapital				
Bokført egenkapital	2.765.699	2.477.263	822.730	206.548
Fradragsposter i ren kjernekapital				
Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse (AVA)	-5.022	-4.759	0	0
Utbytte	-103.656	-103.656	0	-20.000
Immaterielle eiendeler	-364	-364	0	0
Utsatt skatt	0	0	0	0
Ren kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0	0	0	0
Ren kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0	0	0	0
50/50 fradrag i kjernekapital	0	0	0	0
Fond for urealiserte gevinster (overgangsordning)	-162.423	-162.423	0	0
Sum ren kjernekapital	2.494.234	2.206.061	822.730	186.548
Øvrig kjernekapital				
Fondsobligasjoner	349.100	349.100	0	0
Fradragsposter i øvrig kjernekapital				
Øvrig kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0	0	0	0
Øvrig kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0	0	0	0
Sum øvrig kjernekapital	349.100	349.100	0	0
Sum kjernekapital	2.843.334	2.555.161	822.730	186.548
Tilleggskapital				
Ansvarlig lån	349.337	349.337	0	45.000
Andel av fond for urealiserte gevinster (overgangsordning)	58.472	58.472	0	0
Fradragsposter i tilleggskapital				
Tilleggskapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0	0	0	0
Tilleggskapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0	0	0	0
50/50 fradrag i tilleggskapital	0	0	0	0
Sum tilleggskapital	407.809	407.809	0	45.000
Netto ansvarlig kapital	3.251.143	2.962.970	822.730	231.548
Ren kjernekapitaldekning	13,94 %	14,00 %	21,50 %	13,08 %
Kjernekapitaldekning	15,89 %	16,22 %	21,50 %	13,08 %
Kapitaldekning	18,17 %	18,80 %	21,50 %	16,23 %

4.2 Kapitalkrav

Tall i 1.000.

Spesifikasjon av kapitalkravet (8% av beregningsgrunnlaget)	Konsern	Morbank	Sparebanken Øst Boligkreditt	AS Financiering
Stater og sentralbanker	0	0	0	0
Lokale og regionale myndigheter	8.765	8.765	0	0
Offentlig eide foretak	0	0	0	0
Multilaterale utviklingsbanker	0	0	0	0
Institusjoner	24.805	183.459	17.538	143
Foretak	243.234	273.722	0	0
Massemarkedsengasjementer	149.308	52.636	0	96.185
Engasjementer med pant i eiendom	716.390	463.464	252.926	0
Forfalte engasjementer	30.535	27.578	0	2.957
Obligasjoner med fortrinnsrett	19.296	19.296	0	0
Andeler i verdipapirfond	0	0	0	0
Egenkapitalposisjoner	47.596	122.197	0	0
Øvrige engasjementer	51.618	9.956	0	2.013
Verdipapirisering	8.960	8.960	0	0
Sum kreditt- og motpartsrisiko	1.300.509	1.170.034	270.463	101.297
Valutarisiko	0	0	0	0
Operasjonell risiko	94.760	76.231	9.622	12.841
Kapitalkrav for svekket kredittverdighet motpart (CVA)	36.061	14.255	26.037	0
Samlet kapitalkrav	1.431.330	1.260.521	306.122	114.139

Samlede kapitalkrav	Konsern	Morbank	Sparebanken Øst Boligkreditt	AS Financiering
Beregningsgrunnlag	17.891.620	15.756.508	3.826.527	1.426.732
Minstekrav til ren kjernekapital (4,5%)	805.123	709.043	172.194	64.203
Minstekrav til kjernekapital (6,0%)	1.073.497	945.390	229.592	85.604
Minstekrav til total kapitaldekning (8,0%)	1.431.330	1.260.521	306.122	114.139
Oppfyllelse av minstekrav				
Ren kjernekapital	805.123	709.043	306.122	85.604
Hybrid kapital	349.100	349.100	0	0
Tilleggskapital	277.107	202.378	0	28.535
Bufferkrav - oppfylles med ren kjernekapital				
Bevaringsbuffer (2,5%)	447.291	393.913	95.663	35.668
Systemrisikobuffer (3,0%)	536.749	472.695	114.796	42.802
Sum bufferkrav	984.039	866.608	210.459	78.470
Ren kjernekapital mot samlede krav				
Ren kjernekapital	2.494.234	2.206.061	822.730	186.548
Dekning av minstekrav	-805.123	-709.043	-306.122	-85.604
Dekning av bufferkrav	-984.039	-866.608	-210.459	-78.470
Overskudd av ren kjernekapital	705.072	630.410	306.149	22.474

Skjema for offentliggjøring av sammensetningen av ansvarlig kapital følger som vedlegg til dette dokument og vil bli oppdatert hvert kvartal.

5. STYRING OG KONTROLL AV RISIKO

5.1 Generelt om styring og kontroll av risiko

Risikostyring skal støtte opp under bankens utvikling og måloppnåelse og skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig forretningsdrift. Dette oppnås gjennom en risikoprofil som kjennetegnes ved en sterk risikokultur og en høy bevissthet om risikostyring.

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risikostyring og internkontroll har banken lagt til grunn COSO-modellen. Dette er et anerkjent rammeverk for risikostyring og internkontroll. Modellen baseres på at risikostyring og internkontroll gjelder alle deler av virksomheten samtidig som et helhetlig perspektiv legges til grunn. Videre omfatter risikostyring og internkontroll både strategiske og operative forhold samt at det settes særlig fokus på kvalitet i ekstern rapportering og etterlevelse av lover og regler. Modellen bygger på følgende komponenter:

- **Internt miljø**
Bedriftskulturen er grunnmuren i helhetlig risikostyring og internkontroll og består av ledelsesfilosofi, lederstil, menneskene i organisasjonen med deres holdninger, verdigrunnlag, etiske retningslinjer, kontroll- og styringsstruktur og organisering.
- **Etablering av målsettinger**
Målsettinger må være etablert før man kan identifisere og vurdere risikoer i forhold til måloppnåelse og iverksette nødvendige tiltak for å håndtere risikoene. Målsettingene må støtte og være i samsvar med bankens formål og avspeile bankens risikoappetitt.
- **Identifisering av risikoer**
Hendelser som kan påvirke implementering av strategi eller måloppnåelse må identifiseres. Dette må skje løpende og ved vesentlige endringer i bankens virksomhet.
- **Risikovurdering**
Identifiserte risikoer analyseres for å bestemme hvordan de skal håndteres. Vurderingen skal omfatte alle vesentlige risikoer, både forretningsmessige og operasjonelle risikoer. Alle vesentlige risikoer skal i størst mulig grad kvantifiseres.
- **Risikohåndtering**
Ulike alternativer for å håndtere risikoer blir evaluert; unngå, akseptere, redusere gjennom ulike tiltak eller dele risikoen med andre.
- **Kontrollaktiviteter**
Retningslinjer og rutiner som blir etablert og implementert for å sikre at formen for risikohåndtering som er valgt blir gjennomført på en effektiv måte.
- **Informasjon og kommunikasjon**
Prosesser som sikrer at relevant informasjon identifiseres og kommuniseres i riktig form til rett tid.
- **Oppfølging**
Skal gi styret og ledelsen rimelig grad av sikkerhet for at virksomheten gjennomføres som planlagt og at alle vesentlige risikoer avdekkes, styres og kontrolleres på en effektiv måte.

Roller og ansvar

Bankens styre har det overordnede ansvar for risikostyring og internkontroll. Styret fastsetter prinsipper for risikostyring og internkontroll, fastsetter risikotoleranser, har ansvar for at banken har tilstrekkelig kapital i forhold til den underliggende risiko og fremtidige vekstplaner og skal påse at risikostyringen og internkontrollen blir etablert og gjennomført i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, pålegg fra Finanstilsynet og retningslinjer gitt fra styret til administrasjonen.

Administrerende direktør er ansvarlig for å utarbeide og følge opp at det er etablert en forsvarlig risikostyring og internkontroll etter retningslinjer fastsatt av styret. Videre omfatter ansvaret at risikostyring og internkontroll blir dokumentert, gjennomført og overvåket på en forsvarlig måte og at rapporteringsplikten til styret er i samsvar med lover, forskrifter, vedtekter og bankens vedtatte prinsipper for dette. Ansvaret omfatter også at risikostyringssystemene gjennomføres og følges opp og kontrollene dokumenteres i samsvar med lover, forskrifter, strategi/policy og rutiner, samt at risikostyringsprosessen er hensiktsmessig og effektiv.

Lederne for de enkelte forretningsområder har ansvar for å identifisere, håndtere, kontrollere og rapportere risikoer. Dette gjøres blant annet gjennom årlige nøkkelprosesser hvor ledelsen definerer bankens mest kritiske forretningsområder og foretar en risikovurdering av hvert enkelt område og tiltak som iverksettes for å redusere identifiserte risikoer. Lederne skal halvårlig avgi en bekreftelse på gjennomført internkontroll og at denne fungerer som forutsatt. Lederne har ansvar for at alle hendelser rapporteres til sentralt hendelsesregister.

Avdeling styring og kontroll er ansvarlig for risikomodeller og videreutvikling av risikosystemer, påse at risikostyringssystemene implementeres, benyttes og følges opp og følge opp bankens risikostatus og utvikling. Videre skal avdelingen sørge for at det opprettes effektive systemer og prosesser for etterlevelse av gjeldende regelverk samt fange opp endringer i lover/forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer og sørge for at disse blir implementert i banken. Avdelingen har ansvar for sentralt hendelsesregister.

Internrevisjon har ansvar for uavhengig overvåking av at risikostyringssystemene er effektive og fungerer som forutsatt. Internrevisjonen rapporterer til styret, har rett til å møte i styremøtene og avgir rapport om risikostyringen og internkontrollen minimum en gang per år. De gir videre råd til styret og ledelsen om bankens risikostyring, utforming og etterlevelse av kontroller samt etterlevelse av etablerte rutiner, prosedyrer og retningslinjer. Bankens internrevisor har i 2014 vært KPMG. Banken finner at KPMG har den nødvendige kompetanse innen de sentrale fag- og risikoområder som påvirker bankens drift. Bankens to datterselskap, AS Finansiering og Sparebanken Øst Boligkreditt AS, er også underlagt lovpålagt internrevisjon.

Bankens balansestyringskomité har jevnlig møter der status og tiltak med hensyn til likviditetssituasjonen diskuteres. I BSK møter administrerende direktør, viseadministrerende direktør, business controller og finanssjef.

Innenfor personmarkedet er det etablert sentrale kredittavdelinger som er de besluttede organene for kredittgivning til kunder i personmarkedet. Den enkelte kredittavdeling er lokalisert og organisert som en enhet, men behandler ulike markedskanaler. Alle avdelingene er organisert under direktør kreditt. Innenfor alle kredittavdelinger er det etablert individuelle fullmakter og fullmaktsmatriser som beskriver eksisterende fullmaktshierarki.

BM Kreditt er en sentral kredittfunksjon og er det besluttede organ ved kredittgivning til mindre bedriftskunder som behandles via bankens kontornett. Avdelingen er organisert som en enhet og har ikke salgansvar. Medarbeiderne i avdelingen har egne individuelle fullmakter i henhold til vedtatt fullmaktsmatrise.

Kredittavdelingen fatter beslutninger om kreditt over en bestemt størrelse til kunder i bedriftsmarked og personmarked. Avdelingen består av 3 kredittsjefer. Overgår kredittgivning fullmakt gitt kredittavdelingen, behandles sakene i kredittavdelingen og besluttes på et overordnet nivå i henhold til gjeldende fullmaktsmatriser. Inngåelse av mindre engasjementer gjøres i henhold til vedtatte rammer og personlige fullmakter i bedriftsmarkedsavdelingen.

Risikokomiteén har til formål å vurdere risikoeksponering og risikorapportering. Komiteén skal gjøre vurderinger av kapitalbehovet. Komiteéns medlemmer er kredittsjef BM, avdelingsbanksjef PM Kreditt, finanssjef, avdelingssjef innfordring, IT-sjef og kontrollere. Komiteéns konklusjoner og merknader protokollføres. Protokollførte merknader, samt en erklæring om at risikorapporten er gjennomgått og viser riktige eksponeringer, følger med som et vedlegg til risikorapporten. Rapporten går til styret hvert kvartal.

Regnskapsavdelingen har ansvar for finansiell rapportering, intern økonomistyring, skatt/avgift og internkontroll av finansiell rapportering.

Det er opprettet en egen operativ stilling som anti hvitvaskansvarlig. Stillingen innebærer en oppfølging av etterlevelsen av regelverket og en kontroll av alle kundeopprettelser.

Flere uavhengige organer foretar selvstendige evalueringer av bankens profil, oppfølging og organisering med hensyn til håndtering av finansiell og operasjonell risiko. Dette omfatter kontrollkomiteén, internrevisor, eksternrevisor og Moody's Investor Service. Mer detaljert informasjon om styring og kontroll av den enkelte type risiko er angitt i de påfølgende kapitler.

5.2 *Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov*

Prinsippdokument for total kapitalvurdering (ICAAP) i Sparebanken Øst har nedfelt at rapportering av risiko og kapitalbehov skal benyttes i styringen av bankens risikoeksponering. Bankens vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov gjennomføres på årlig basis på konsernnivå. Bankens ICAAP-rapportering er en del av beslutningsgrunnlaget for strategiske valg.

Ledere med ansvar for å styre risiko i alle deler av virksomheten involveres ved rapportering av risiko og kapitalbehov til styret og administrasjonen. Årlig kvalitetssikres ICAAP-prosessen og beregningene av bankens internrevisor.

Følgende risikoer gjennomgås og vurderes:

- Kreditt og motpartsrisiko
- Markedsrisiko, herunder rente- og valutarisiko.
- Likviditetsrisiko
- Operasjonell risiko
- Eierrisiko
- Renommé risiko
- Politisk og regulatorisk risiko
- Strategisk risiko
- Systemrisiko
- Risiko for uforsvarlig gjeldsoppbygging

Banken har på plass en kapitalplan som viser bankens målsettinger for minimumskapital, hvordan denne ønskes sammensatt av ulike typer ansvarlig kapital og planer for å opprettholde soliditeten over tid.

6. KREDITTRISIKO

6.1 Styring og kontroll av kredittrisiko

Kredittrisiko regnes som risiko for tap ved at kunder og andre motparter ikke møter sine forpliktelser om tilbakebetaling og at eventuell sikkerhetsstillelse ikke dekker bankens tilgodehavende.

Måling av risiko ved utlån til kunder skjer ved at risikoklassifisering av kunder er en integrert del av kredittprosessen.

Bankens kredittstrategi beskriver det overordnede knyttet til bankens kredittgivning innenfor privat- og bedriftsmarkedet. I det daglige ivaretas kredittstrategien gjennom kredittåndbøker, rammer og fullmakter håndtert via bankens kredittavdelinger. Alle avdelinger som har fullmakter innenfor kreditt er pålagt ansvaret for å gjennomføre bankens vedtatte kredittpolitikk.

Innenfor privatmarkedet er det etablert sentrale kredittavdelinger som har fullmaktene til å innvilge lån med sikkerhet.

Innenfor bedriftsmarkedet er det etablert en egen kredittavdeling som fatter beslutninger på engasjementer over en bestemt størrelse. Innenfor kredittavdelingen fattes beslutningene individuelt eller i fellesskap, i henhold til et beslutningshierarki. Overgår kredittgivning kredittavdelingens fullmakter, vil saker besluttes av enten administrasjonen eller styret avhengig av beløp. Mindre engasjementer besluttes i henhold til vedtatte rammer og personlige fullmakter i bedriftsmarkedsavdelingen. Utviklingen i kredittrisikoen knyttet til bankens utlån overvåkes løpende med rammekontroll, periodiske analyser og rapporter, samt ved bruk av stikkprøver ned på kundenivå.

Plassering i rentebærende verdipapirer for likviditetsformål er knyttet til strategi for likviditetsstyring vedtatt av styret. Vedtatt strategi, samt investeringspolicy, konkretiserer risikotoleranse, allokering til aktivaklasser, rammer og fullmakter. Kredittap skal være tilnærmet lik null. Videre skal en vesentlig del av porteføljen være egnet som sikkerhet for låneadgang i Norges Bank. Ved plassering av midler i sertifikater og obligasjoner vurderes risiko ut fra papirenes likviditet, utsteders rating og andre motpartsspesifikke forhold. Rentebærende verdipapirer regnskapsføres til markedsverdi slik at endringer i risiko løpende reflekteres i regnskapet.

Oppgjørsrisiko er en form for kredittrisiko. Dersom kontraktmotpart ikke oppfyller sine forpliktelser kan oppgjør, i form av kontanter eller verdipapirer, risikeres tapt. Banken søker å unngå slik risiko ved at kontrakter kun inngås med solide og om mulig ratede motparter, samt ved å benytte velrenommerte clearing-systemer.

6.2 Samlet engasjementsbeløp

Bankens samlede engasjementsbeløp etter fradrag for nedskrivninger utgjør:

Tall i mill.

	Utlån og trukne kreditter	Ubenyttede bevilgninger	Garantier	Sum
Beløp pr 31.12.14	28.587	1.600	166	30.353

Gjennomsnittlig beløp for 2014	27.091	1.477	174	28.742
--------------------------------	--------	-------	-----	--------

Fordeling av engasjement på sektor og næring (konsern) 31.12.14 kunder:

	Brutto utlån	Garantier	Potensiell eksponering trekkfasiliteter
Lønnstagere	24.693,4	8,6	1.250,5
Jordbruk, skogbruk, fiske	136,3	0,6	20,9
Industri, bergverk, kraft, vann	105,9	11,9	17,8
Bygg, anlegg	587,4	38,9	122,3
Varehandel, hotell og rest.	335,4	33,0	55,3
Transport, kommunikasjon	60,3	9,6	6,0
Forr.m/finans. tjenesteyting	90,3	17,7	8,6
Tj.yt. næringer ellers	450,3	12,5	21,2
Oms. og drift av fast eiendom	2.347,7	33,7	96,1
Utlandet	28,0	0,0	1,7
Gruppenedskr. næring	0,0	0,0	0,0
Totalt	28.835,0	166,5	1.600,4

Geografisk fordeling (konsern) 31.12.14 kunder:

	Brutto utlån	Garantier
Drammen	4.398,4	41,7
Nedre Eiker	2.420,7	28,6
Øvre Eiker	1.878,2	24,1
Buskerud for øvrig	2.287,4	22,2
Oslo	5.528,1	26,7
Akershus	5.336,7	10,3
Vestfold	2.324,6	12,8
Østfold	1.228,2	0,1
Resten av landet	3.404,7	0,0
Utlandet	28,0	0,0
Totalt	28.835,0	166,5

Gjenværende kontraktmessig løpetid pr. 31.12.14 – konsern:

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Eiendeler							
Kontanter og fordringer på sentralbanker						480,5	480,5
						1,0	1,0
Netto utlån til kredittinstitusjoner						7,5	7,5
Netto utlån til kunder	64,1	21,7	1.241,7	4.916,1	22.393,6		28.637,2
Sertifikater og obligasjoner							
	100,0	175,0	745,0	2.501,0	395,0		3.916,0
					113,0		113,0
Finansielle derivater			44,4	132,9	282,9		460,2
				35,8			35,8
Opptjente ikke forfalte renter	73,5	23,9	92,7				190,1
	0,4						0,4
Øvrige aktivaposter			117,6			1.348,9	1.466,5
Totale innbetalinger	238,0	220,6	2.241,4	7.585,8	23.184,5	1.837,9	35.308,2

6.3 Mislighold og verdifall

For regnskapsformål defineres misligholdte engasjementer som engasjementer hvor det foreligger restanser på mer enn 90 dager.

Utlån nedskrives for kredittap på individuell basis dersom det foreligger objektive bevis på at slikt kredittap har inntruffet. Objektive bevis anses å foreligge ved vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd, innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av problemer hos debitor, gjeldsforhandling hos debitor, annen finansiell restrukturering eller konkursbehandling.

Estimering av eventuelt kredittap skjer på basis av størrelsen på forventede fremtidige kontantstrømmer fra salg av panteobjekter og lignende, når kontantstrømmene forventes innbetalt samt diskonteringsrentens størrelse. Tapets størrelse er en direkte funksjon av forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer, neddiskontert med lånets effektive rente.

Brutto engasjementsbeløp og nedskrivninger for misligholdte og tapsutsatte engasjementer fordelt på sektor og næring – konsern:

	Misligholdte engasjement	Tapsutsatte engasjement	Individuelle nedskrivninger	Nedskrivninger på grupper av utlån*
Lønnstagere	172,7	2,2	62,9	4,9
Jordbruk, skogbruk, fiske	0,2	0,0	0,2	0,0
Industri, bergverk, kraft, vann	0,5	5,5	4,4	0,0
Bygg, anlegg	96,7	0,0	2,6	0,0
Varehandel, hotell og rest.	7,7	0,0	3,3	0,0
Transport, kommunikasjon	0,1	0,0	0,0	0,0
Forr.m/finans. tjenesteyting	5,3	0,0	0,4	0,0
Tj.yt. næringer ellers	11,3	0,0	2,6	0,0
Oms. og drift av fast eiendom	104,4	16,0	17,1	0,0
Utlandet	1,2	0,0	0,8	0,0
Gruppenedskr. næring	0,0	0,0	0,0	38,5
Totalt	400,1	23,7	94,3	43,4

Brutto engasjementsbeløp der det er foretatt nedskrivning, misligholdte engasjementer og tilhørende nedskrivninger er vist nedenfor fordelt på geografiske områder:

	Engasjementer med nedskrivning	Hvorav misligholdte engasjementer	Nedskrivninger
Drammen	9.536	9.536	3.149
Nedre Eiker	1.232	1.232	905
Øvre Eiker	7.019	7.019	2.696
Oslo	28.154	18.068	11.091
Akershus	32.598	32.598	15.356
Vestfold	80.562	71.674	8.075
Østfold	12.386	12.386	8.250
Buskerud for øvrig	41.812	41.812	11.349
Resten av landet	34.048	34.048	21.455

Utlandet	1.078	1.078	830
Sum	248.425	229.451	83.156

Tap på utlån og garantier fordelt på klasser – konsern pr. 31.12.14:

	PM	BM	AS Finansiering	Sum
Individuelle nedskrivninger				
Individuelle nedskrivninger pr. 01.01.	2,2	37,1	58,7	98,0
- Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	0,9	5,9	3,5	10,3
+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden	0,0	4,4	5,2	9,6
+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden	0,0	9,4	12,6	22,0
- Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	0,8	13,8	10,4	25,0
= Individuelle nedskrivninger pr. 31.12. *	0,5	31,2	62,6	94,3
Nedskrivninger på grupper av utlån				
Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 01.01.	1,6	38,5	3,3	43,4
+/- Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	0,0	0,0	0,0	0,0
= Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 31.12.	1,6	38,5	3,3	43,4
Periodens tapskostnader				
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-1,7	-5,9	3,9	-3,7
+/- Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	0,0	0,0	0,0	0,0
+ Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	1,1	13,1	3,5	17,7
+ Periodens konstaterte tap hvor det tidligere ikke er foretatt individuelle nedskrivninger	0,6	0,3	10,1	11,0
- Periodens inngang på tidligere konstaterte tap	-1,8	9,1	4,5	11,8
+/- Periodens amortiseringskost nedskrivninger	0,1	10,3	0,0	10,4
= Tap på utlån og garantier	1,9	8,7	13,0	23,6

* Inkluderer spesifiserte avsetninger på garantiforpliktelser på MNOK 0,5 for 2014. Er oppført i balansen som gjeld under "Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser".

6.4 Bruk av ratingbyråer

I henhold til kapitalkravsforskriften § 5-6 benyttes rating fra godkjente ratingbyrå ved fastsettelse av risikovekt der en slik rating foreligger. Hvilke ratingbyråer som er godkjente følger kapitalkravsforskriften § 7-1.

Ekstern rating fra Moody's, Standard & Poor og Fitch benyttes der dette finnes for stater og sentralbanker, institusjoner, foretak og Obligasjoner med Fortrinnsrett.

	Moody's	S & P	Fitch
Stater og sentralbanker	X	X	X
Institusjoner	X	X	X
Foretak	X	X	X
Obligasjoner med Fortrinnsrett	X	X	X

6.5 Bruk av sikkerheter

Ved fastsettelse av vekten av engasjementene i forbindelse med beregningen av kapitalkravet er følgende hovedtyper av pant benyttet:

- pant i innskudd,

- pant i bolig- og fritidseiendom

Videre er følgende typer av garantister benyttet i forbindelse med beregningen av kapitalkravet:

- banker og andre kredittinstitusjoner

Garantiene er til dels avgitt av Garantiinstituttet for Eksportkreditt (GIEK) og delvis av en større skandinavisk finansinstitusjon.

6.5.1 Samlet engasjementsbeløp som er sikret med garantier

Tall i 1.000.

	Samlet engasjement	Andel som er sikret med garantier
<i>Institusjoner</i>	242.000	142.000
<i>Foretak</i>	0	0
Sum	304.593	162.410

6.5.2 Samlet engasjementsbeløp som er sikret med pant

Tabellen viser samlet engasjementsbeløp og andel sikret med pant, der pantet sikrer kapitallettelser i minimumskravet.

Tall i 1.000.

	Samlet engasjement	Andel som er sikret med pant
<i>Stater og sentralbanker</i>	0	0 %
<i>Lokale og regionale myndigheter</i>	0	0 %
<i>Offentlig eide foretak</i>	0	0 %
<i>Institusjoner</i>	0	0 %
<i>Foretak</i>	0	0 %
<i>Massemarkedsengasjement</i>	0	0 %
<i>Pantesikkerhet i bolig- og fritidseiendom</i>	24.458.003	96 %
<i>Pantesikkerhet i næringseiendom</i>	0	0 %
<i>Forfalte engasjement</i>	0	0 %
<i>Øvrige engasjement</i>	0	0 %
Sum	24.458.003	96 %

6.5.3 Rutiner og retningslinjer for motregning av eksponeringer i og utenfor balansen

Konsernets motregningsadgang følger alminnelige regler i norsk lov. Mot finansielle institusjoner er det inngått standardiserte og hovedsakelig bilaterale ISDA-avtaler som gir partene motregningsrett ved et eventuelt mislighold. Det er i tillegg inngått tilleggsavtaler om

sikkerhetsstillelse (CSA). Det er ikke foretatt motregning i balanseført beløp i henhold til opplysningskravet om motregning.

I morbanken foreligger det ingen avtaler om motregningsrett ved eventuelt mislighold eller inngåtte CSA-avtaler.

	Brutto beløp	Motregnet	Balanseført beløp	Beløp som er gjenstand for nettooppgjør	Beløp etter mulig nettooppgjør
Finansielle derivater eiendeler	251,4	0,0	251,4	0,0	251,4
Finansielle derivater gjeld	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

6.5.4 Rutiner og retningslinjer for verdivurdering av sikkerheter

Der et engasjement er sikret med pant i fast eiendom er eiendomsverdien basert på en antatt markedsverdi på tidspunktet for siste vurdering av engasjementet. Antatt markedsverdi har sin bakgrunn i kjente omsetningsverdier, takster eller andre typer verdivurderinger. Innenfor bedriftsmarkedet vil objektenes kontantstrøm være retningsgivende for den vurderte markedsverdien. For alle andre typer sikkerheter inkl. driftsavhengige sikkerheter gjøres det konservative anslag knyttet til antatte markedsverdier. Prinsipper for verdivurderinger av alle de underliggende pantobjektene er beskrevet i bankens retningslinjer.

6.5.5 Rutiner og retningslinjer for styring av potensiell konsentrasjonsrisiko

Banken har utarbeidet rammer og retningslinjer for oppfølging av den til enhver tid løpende utlånsportefølje.

Løpende rammer og retningslinjer er beskrevet i bankens kredittstrategidokument.

Innenfor privatmarkedet er det etablert rammer knyttet til porteføljens risikosammensetning, samt at det foreligger beskrivelser knyttet til inntak av nye kunder.

På bedriftsmarkedet er det etablerte rammer knyttet til størrelse- og bransjekonsentrasjon, risikosammensetning og krav til inntak av nye og nyetablert bedriftskunder. Videre er det etablert rammer for enkelte typer kunde grupperinger.

Rammeoppfølging skjer på kvartalsvis basis gjennom en utarbeidet risikoreport som behandles både administrativt og i bankens styre.

7. MOTPARTSRISIKO

7.1 Styring og kontroll av motpartsrisiko

Motpartsrisiko ved derivater og poster utenom balansen er også en form for kredittrisiko ved at inngåtte kontrakter kan gi tap dersom motpart går konkurs eller ikke er i stand til å gjøre opp sine betalingsforpliktelser. Slike kontrakter inngås kun med finansinstitusjoner ratet A- eller bedre av et kredittvurderingsbyrå, og som er kjent av banken.

7.2 Derivater - engasjementsbeløp og virkelige verdier

Tall i 1.000.

	Engasjements- beløp	Brutto virkelig verdi (før motregning og sikkerheter)	Netto virkelig verdi (etter motregning og sikkerheter)
Derivater i bankporteføljen	666.938	536.374	536.374
Sum	666.938	536.374	536.374

7.3 Kredittderivater

7.3.1 Spesifikasjon av kredittderivater – nominell verdi

Tall i 1.000.

	Kjøpt beskyttelse	Solgt beskyttelse
Syntetisk verdipapirisering	0	242.000
Sum kredittderivater holdt for egne eksponeringer	0	242.000
Sum kredittderivater på vegne av andre	0	0
Sum	0	242.000

Banken har inngått en avtale med Eksportfinans ASA som innebærer overføring av kredittrisiko fra Eksportfinans ASA til Sparebanken Øst. Kredittrisikoen som overføres er knyttet til en portefølje av obligasjoner og sertifikater i Eksportfinans ASA.

Deler av beløpet i kredittderivatet er igjen garantert av en annen finansinstitusjon. Se avsnitt 6.5 om bruk av sikkerheter.

7.4 Rutiner og retningslinjer for sikkerhetsstillelse

Ved all derivathandel med kunder stilles det krav om sikkerhet. Derivathandel med kunder er begrenset til kun å omfatte kjøp og salg av valuta på termin og rentebytteavtaler.

Hovedregelen er at det skal stilles sikkerhet for 8-10 % av terminbeløpet i valuta. For terminkontrakter ut over ett år skal det stilles i minimum 2 % i tillegg. For enkelte valutaer beregnes ytterligere risikotillegg.

8. MARKEDSRISIKO

8.1 Styring og kontroll av markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko for tap i markedsverdi på finansielle eiendeler og forpliktelser i bankens balanse, eller via en negativ effekt på inntjening eller egenkapital, ved endring i finansielle markedspriser.

Sparebanken Øst er eksponert for markedsrisiko primært gjennom endringer i rentenivået (renterisiko), gjennom endringer i markedspris på finansielle instrumenter herunder endringer i margin på rentebærende verdipapirer (kredittspreadsrisiko), valutakurser (valutarisiko) og ved endringer i aksjepriser (aksjerisiko).

Markedsrisiko styres gjennom rammer for maksimal eksponering mot ulike aktivaklasser, renterisiko, valutarisiko og lignende.

8.1.1 Renterisiko

Ved endring i markedsrenten kan ikke Sparebanken Øst umiddelbart gjennomføre renteendring for alle balanseposter siden disse har ulik rentebindingstid. En endring i markedsrenten vil da gi en økning eller reduksjon av nettorenten og balansepostenes virkelige verdi. Denne risikoen reduseres ved at eiendeler, forpliktelser og ulike derivater balanseres mot hverandre for å holde risikoen innenfor vedtatte rammer.

8.1.2 Kredittspreadsrisiko

Kredittspreadsrisiko er risiko for tap som skyldes at marginen (kredittspread) på rentebærende verdipapirer endres. Kredittspreadsrisiko i likviditetsporteføljen styres slik at tapet ved en gitt endring i kredittspread aldri skal overstige fastsatt ramme.

8.1.3 Valutarisiko

Valutarisiko er risiko for tap av verdier på grunn av endring i kursen på utenlandsk valuta. Slik risiko reduseres ved å balansere aktiva- og passivaposisjoner i balansen mot hverandre eller ved bruk av valutaderivater. For eiendeler der debitor har anledning til å tilbakebetale før endelig forfall benyttes rullerende swapper. Der endelig forfall ikke skal fravikes, sikres posisjonene ved bruk av basisswapper.

Banken har en ramme som tillater åpen valutarisiko. Rammen er innenfor lovens krav som er maksimalt 30% av ansvarlig kapital i total valutaeksponering, og maksimalt 15% av ansvarlig kapital i en enkelt valuta.

Valuta	Økning i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital	Reduksjon i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital
EUR	+10	0,2	0,0	-10	-0,2	0,0
USD	+10	0,6	0,0	-10	-0,6	0,0
Sum		0,8	0,0		-0,8	0,0

8.1.4 Aksjerisiko

Banken har en beholdning av aksjer som i hovedsak er knyttet til strategiske formål. Dette gjør at aksjerisikoen er begrenset.

8.1.5 Risikoreducerende tiltak

Banken anvender garantier, derivater og finansielle sikringsforretninger for å redusere risikoeksponering som skyldes endringer i rentenivå, valutakurser og kredittrisiko. Det vises til beskrivelsen av hvert enkelt risikoområde.

Lav andel utlån til bedrifter bidrar til lav konsentrasjonsrisiko for banken. Utlånsvirksomheten innenfor bedriftsmarkedet anses ikke å være spesielt rettet mot enkeltbedrifter (hjørnestensbedrifter) eller ensidig økonomisk utvikling i regionen. Eksponering mot eiendom og eiendomsutvikling utgjør en relativt stor andel av bedriftsporteføljen, men målt som andel av samlet utlånsportefølje i konsernet utgjør denne eksponering en begrenset andel av den totale utlånsporteføljen. Engasjementene vurderes å være godt sikret innenfor fast eiendom, ofte også med tillegg av sidesikkerheter. Lån og kreditter til personmarkedet består i all hovedsak av engasjementer knyttet opp mot pant i fast eiendom innenfor betryggende belåningsgrader. Banken har en lav eksponering knyttet til lån/kreditter uten tilhørende sikkerhet.

Utlån til andre banker og utlån i form av plasseringer i senior obligasjoner og sertifikater er gitt på usikret basis. Plasseringer i obligasjoner med fortrinnsrett gir sikkerhet i et definert utvalg av utsteders eiendeler, som oftest boliglån.

8.2 Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen

Konsernets beholdning av egenkapitalinstrumenter som ikke er klassifisert som holdt for omsetning ("trading"), er klassifisert som tilgjengelig for salg, og er vurdert til virkelig verdi med verdiendringer presentert som inntekter og kostnader i totalresultatet. Nedskrivning ved verdifall innregnes i "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter" i den perioden det oppstår. Ved avhendelse blir akkumulert gevinst eller tap på det finansielle instrumentet som tidligere er regnskapsført i totalresultatet reversert, og gevinst eller tap blir innregnet i "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter".

Konsernet foretar nedskrivning av egenkapitalinstrumenter i kategorien tilgjengelig for salg når det har vært en langvarig nedgang i virkelig verdi eller virkelig verdi er vesentlig lavere enn balanseført verdi. Banken vurderer det som vesentlig når verdifallet er mer enn 20%, og at verdifallet er langvarig når det er lenger enn 6 måneder. Tap ved verdifall innregnet i resultatet, for denne kategorien, blir ikke reversert over resultatet.

Mottatt utbytte på egenkapitalinstrumenter innregnes i resultatet etter at konsernets rett til å motta betaling er fastsatt og inngår i "Utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning".

Tall i 1.000

	Bokført verdi	Virkelig verdi
Investeringer med tanke på gevinst	29.487	29.487
Strategiske investeringer	428.029	428.029
Sum	457.516	457.516

	Bokført verdi	Virkelig verdi
Aksjer	28.456	28.456
Egenkapitalbevis	1.031	1.031
Sum børsnoterte	29.487	29.487

Unoterte egenkapitalinstrumenter i diversifiserte porteføljer	16.037	16.037
Øvrige engasjementer	411.992	411.992
Sum	428.029	428.029

Samlet realisert gevinst på egenkapitalposisjoner i 2014	147.022
Samlet realisert tap på egenkapitalposisjoner i 2014	0
Samlet urealisert gevinst pr 31.12.2014	167.941
Herav inkludert i kjernekapitalen	5.518
Herav inkludert i tilleggskapitalen	58.472
Samlet urealisert tap pr 31.12.2014	0

8.3 Renterisiko utenfor handelsporteføljen

Følgende posisjoner er det knyttet renterisiko til:

Type posisjon	Beskrivelse
Utlån til og innskudd fra kunder med flytende rente	På grunn av lovbestemte varslingsfrister er det knyttet en viss renterisiko også til utlån til og innskudd fra kunder med flytende rente. Regelverket tilsier at renteøkning på utlån i forbrukerforhold må varsles med minst 6 ukers frist og rentenedsettelse på innskudd med minst 2 ukers frist.
Utlån til og innskudd fra kunder med fast rente	Rentevilkårene for utlån til og innskudd fra kunder med fast rente er bundet for en nærmere avtalt periode.
Plasseringer i sertifikater og obligasjoner	Sertifikater og obligasjoner har renteklausuler som gjør at rentevilkårene er bundet enten i hele lånets løpetid eller at regulering finner sted med fastsatte tidsintervaller.
Utlån til og innskudd fra kredittinstitusjoner	Utlån til og innskudd fra kredittinstitusjoner har renteklausuler som gjør at rentevilkårene er bundet enten i hele lånets løpetid eller at regulering finner sted med fastsatte tidsintervaller.
Sertifikat- og obligasjonslån, ansvarlig lån og fondsobligasjonslån	Sertifikat- og obligasjonslån, ansvarlig lån og fondsobligasjonslån har renteklausuler som gjør at rentevilkårene er bundet enten i hele lånets løpetid eller at regulering finner sted med fastsatte tidsintervaller.
Derivater (rentebytteavtaler, valutaterminer)	Rentebytteavtaler er avtaler om å bytte bort en forpliktelse til å betale en fast rente i en angitt tidsperiode mot å betale en flytende rente i samme periode eller motsatt. Valutaderivater inneholder implisitt en renterisiko på forskjellen i utviklingen i markedsrentene for de valutaslagene derivatet er relatert til.

Som følge av at rentevilkårene for de ulike posisjonene, som beskrevet ovenfor, er bundet i en kortere eller lengre tidsperiode oppstår det en gevinst eller et tap for banken når markedsrentene for de tilsvarende tidsperiodene endrer seg.

Innenfor bestemte tidsintervaller kan banken ha netto eiendels- eller gjeldseksponeering. Renterisiko måles ved å beregne effekten av parallelle skift i rentekurven på 1 og 2 prosentpoeng. En slik endring av rentekurven vil gi resultateffekt både gjennom endret nettorente og ved at verdien av balanseposter endrer seg. Renterisikoen måles hvert kvartal.

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.14 – konsern:

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK						480,5	480,5
	VAL						1,0	1,0
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK						7,5	7,5
Netto utlån til kunder	NOK	4.135,6	24.237,0		262,9			28.635,5
Sertifikater og obligasjoner	NOK	583,7	2.153,0	150,1	283,3	125,5		3.295,6
	VAL	70,3	572,5		151,3			794,1
Finansielle derivater	NOK						460,2	460,2
	VAL						35,8	35,8
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						190,2	190,2
	VAL						0,4	0,4
Øvrige aktivaposter	NOK						457,5	457,5
Totalt		4.789,6	26.962,5	150,1	697,5	125,5	1.633,1	34.358,3
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK			210,0			0,1	210,1
Innskudd fra kunder	NOK	4.060,6	8.682,1	647,8				13.390,5
Finansielle derivater	NOK						50,3	50,3
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	7.112,6	9.841,0	140,6				17.094,2
	VAL	287,9						287,9
Ansvarlig lånekapital	NOK	550,0	148,4					698,4
Påløpte renter	NOK						184,7	184,7
	VAL						1,2	1,2
Øvrig gjeld	NOK							0,0
Totalt		12.011,1	18.671,5	998,4	0,0	0,0	236,3	31.917,3
Netto renteeksponering på balansen		-7.221,5	8.291,0	-848,3	697,5	125,5	1.396,8	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbøkføring, som påvirker rente- eksponeringen	NOK	175,5	337,5		-513,0			
	VAL	61,7	38,5			-100,2		
Netto eksponering		-6.984,3	8.667,0	-848,3	184,5	25,3	1.396,8	

Tabellen er basert på balanseførte verdier. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbøkføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

9. LIKVIDITETSRISIKO

Likviditetsrisiko er risiko for ikke å være i stand til å møte sine løpende forpliktelser etter hvert som de forfaller, eller eventuelt at refinansiering må skje til en høyere kostnad. Den overordnede strategien tilsier at Sparebanken Øst skal ha et konservativt forhold til likviditetsrisiko. Dette innebærer langsiktighet og proaktivitet i forhold til fremtidige likviditetsbehov, fordeling av innlån på et tilstrekkelig antall markeder samt sikring av likviditetsbehov ved plassering av eiendeler med lav likviditets- og kredittrisiko. Risiko styres mot fastsatte rammer som styrer balansens sammensetning med hensyn til graden av langsiktig finansiering og horisont for overlevelse i en situasjon uten tilgang til ny likviditet. Videre er det fastsatt rammer for maksimal pengestrøm pr. dag og pr. uke. Banken holder likviditetsreserver i form av kontanter og trekkrettighet i Norges Bank, og en obligasjonsportefølje bestående av likvide papirer med høy kredittkvalitet.

Sparebanken Øst søker til enhver tid å diversifisere sine kilder til finansiering for å bli mest mulig uavhengig av hendelser i det enkelte marked. I tillegg til innskudd fra kunder er det norske sertifikat- og obligasjonsmarkedet, herunder markedet for obligasjoner med fortrinnsrett den viktigste kilden til finansiering.

Innskudd er en viktig kilde til finansiering for bankene. Etter finanskrisen har vi sett økt konkurranse om innskuddene. Tilpasninger i produktutvalget for våre kunder har medført økt tilgang av innskudd. Topprente.no har i særlig grad bidratt til å stabilisere bankens innskuddsdekning. Topprente.no er et selvbetjeningskonsept som gir anledning til å gi kundene konkurransedyktige innskuddsvilkår. Pr. 31.12.14 utgjør innskudd fra kunder 46,7% av konsernets netto utlån mot 48,7% pr. 31.12.13.

I all hovedsak er det større institusjonelle investorer som investerer i bankenes gjeldsutstedelser. For å sikre likviditet i utstedelsene er det ønskelig at obligasjonslånene er av en viss størrelse. På den annen side er det ikke ønskelig med for store lån da dette vil øke refinansieringsrisikoen. I utgangspunktet er det ønskelig at de største obligasjonslånene er obligasjoner med fortrinnsrett.

Obligasjoner med fortrinnsrett gir investorene sikkerhet i form av fortrinnsrett til boliglån med lav risiko. Med bakgrunn i den økonomiske situasjonen i Europa og den vestlige verden for øvrig, er dette markedet attraktivt også for internasjonale investorer. Utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett sikrer derfor lave innlånskostnader for bankene. Det vektlegges derfor å legge til rette for utstedelser av obligasjoner med fortrinnsrett.

En balansestyringskomité adresserer løpende markedshendelser og treffer tiltak knyttet til likviditetssituasjonen i tråd med den overliggende strategi. Det er også nedfelt en beredskapsplan for håndtering av likviditetskriser.

Langsiktig kapitalstyring

Langsiktig kapitalstyring i Sparebanken Øst er innrettet på å sikre god soliditet og tilstrekkelig likviditet for hele konsernet. God soliditet opprettholdes i første rekke ved å sørge for tilstrekkelige kapitalbuffer over minimumskravene til kapital. Banken tilpasser seg nye kapitaldekningsregler og følger utviklingen i markedets forventninger til kapital utover regulatoriske krav nøye. Beregninger viser at banken vil tilfredsstille forventede kapitalkrav frem til og med 2016. Bankens vedtatte mål for ren kjernekapital er satt til 14% fra og med 1. juli 2016. Dette kapitalnivået gir vekstevne, handlingsrom i forhold til regulatoriske krav, konkurransekraft i obligasjonsmarkedene og mulighet til å gi egenkapitalavkastning i tråd med vedtatt målsetting.

10. STYRING OG KONTROLL AV OPERASJONELL RISIKO

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, rutiner eller systemer, menneskelige feil, kriminalitet eller eksterne hendelser.

Med risikostyring og internkontroll menes prosessen for å identifisere, analysere, håndtere og følge opp risikoene slik at samlet risikoeksponering er i samsvar med strategiske mål og sikre at gjeldende lover og forskrifter samt interne rutiner og retningslinjer etterleves.

Bankens operasjonelle risiko beregnes kvantitativt i kapitaldekningen etter basismetoden som er nærmere beskrevet i Kapitalkravsforskriften.

Styret har det overordnede ansvar for bankens risikostyring og internkontroll. Styret fastsetter årlig bankens strategi, overordnet og på avdelingsnivå. Styret fastsetter årlig bankens risikoprofil og policy for risikostyring og kontroll. Styret godkjenner retningslinjer for styring av operasjonell risiko.

Bankens ledergruppe i samarbeid med avdeling styring og kontroll gjennomfører årlig en vurdering av bankens forretningskritiske arbeidsområder (Nøkkelprosessgjennomgang) med risikovurderinger og tiltak. Vurderingene fremlegges for styret og kontrollkomité. Nøkkelprosessgjennomgangen danner grunnlaget for lederbekreftelsene og etterlevelseskontroller.

Det operative ansvaret for styring og kontroll av operasjonell risiko ligger hos den enkelte avdelingsleder. Avdelingsleder er ansvarlig for å følge opp kontrolltiltak i henhold til nøkkelprosessgjennomgangen. Avdelingsleder er ansvarlig for å identifisere og rapportere hendelser til controller etterlevelse. Avdelingsleder avgir hvert halvår lederbekreftelser på overholdelse av internkontrollen.

Banken har etablert et hendelsesregister hvor faktiske og potensielle operasjonelle tapshendelser registreres.

Etterlevelse dokumenteres løpende i kvartalsvis rapport til ledelsen og styret. Den løpende oppfølging med eventuelle avvik og registrerte hendelser rapporteres kvartalsvis til ledelsen og styret. Det utarbeides halvårlig en lederbekreftelse om kvaliteten av internkontrollen for det enkelte forretningsområde. Det gjennomføres og rapporteres årlig en overordnet risikoanalyse av internkontrollen i banken.

11. STYRING OG KONTROLL AV ØVRIGE RISIKOER

11.1 Eierrisiko

Eierrisiko knyttet til bankens strategiske eierskap i andre selskaper styres og kontrolleres av bankens øverste ledelse. Det foreligger en egen eierstrategi for investeringer i datterselskaper vedtatt av styret i banken.

11.2 Renommérisiko

Renommérisiko styres indirekte gjennom evaluering av styring og kontroll knyttet til de ulike risikoområdene.

11.3 Politisk og regulatorisk risiko

Politisk risiko anses i praksis å være ikke eksisterende.

Regulatorisk risiko knytter seg til endringer i det legale rammeverket for banknæringen som påvirker bankens inntjening negativt. Ansvaret for oppfølging av endringer i rammeverket er tillagt avdeling styring & kontroll.

11.4 Strategisk risiko

Strategisk risiko er risikoen av de valgte forretningsstrategier. Styring av strategisk risiko følger indirekte gjennom evaluering av styring og kontroll knyttet til de øvrige risikoområdene.

11.5 Systemrisiko

Dette er risiko for konsekvenser av negative hendelser i det finansielle systemet som kan medføre problemer knyttet til funding, tap av likvide midler ved konkurs hos motpart, problemer knyttet til verdipapirisering ved store boligprisfall osv. Disse risikoene er hensyntatt under hhv. likviditetsrisiko, motpartsrisiko, restrisiko, m.fl.

11.6 Risiko ved overføring eller pantsattelse av aktiva

Dette er risiko knyttet til pantsatte og/eller deponerte aktiva. Høy grad av pantsetting av bankens eiendeler og redusert potensial for ytterligere pantsetting kan føre til svekket fleksibilitet i perioder med finansiell uro, noe som kan begrense tilgangen på usikret finansiering. Av samme grunn kan også risiko for usikrede kreditorer og innskytere øke. Sparebanken Øst vurderer løpende omfanget av pantsetting av eiendeler i tråd med både norske lovkrav og behovet for tilfredsstillende rating fra ratingselskapet. Det gjøres stresstester både i morbanken og boligkredittselskapet for effekten av boligprisfall. Banken vurderer at den har en forsvarlig grad av overførte og pantsatte boliglån. Dette gjelder både i forhold til refinansieringsrisiko i boligkredittselskapet og balansestruktur i morbanken. Overføringer av lån til Sparebanken Øst Boligkreditt AS er i tråd med bransjenorm, og andel OMF-finansiering av total ekstern finansiering har ligget på et stabilt nivå de siste par årene. Andel ikke pantsatte boliglån har økt de siste to årene. Tilgang på usikret finansiering oppleves som stabilt god. Deponeringer i Norges Bank anses som risikofrie. Banken har p.t. ikke deponert aktiva som sikkerhet for derivatavtaler.